

PARLEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

SESSION ORDINAIRE 2009

30 SEPTEMBRE 2009

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

relative à la protection et l'entretien du patrimoine arboré de la Région de Bruxelles-Capitale

(déposée par Mmes Marion LEMESRE (F)
et Jacqueline ROUSSEAUX (F))

Développements

Le caractère vert et arboré de la Région bruxelloise est indissolublement lié à l'image et à la qualité de vie de celle-ci. Les citoyens sont particulièrement attachés à ce patrimoine vert tant au plan esthétique qu'au niveau de la lutte contre la pollution de l'air et contre la pollution sonore. Les récentes menaces d'abattage massif de grands arbres en voirie ou dans nos parcs et les conditions dans lesquelles ces opérations ont été annoncées et préparées ont démontré l'utilité d'adopter un code de bonne conduite dans la gestion de ce patrimoine.

Le végétal, en particulier l'arbre, accompagne l'homme depuis toujours, y compris l'homme citadin. Mais on peut dire que c'est le 19ème siècle qui verra le grand essor de l'implantation du végétal en ville, selon un modèle urbanistique hiérarchisé : voiries de première, seconde ou troisième importance, système de squares et parcs publics reliés entre eux, contribuant à faire naître des modèles urbains selon une vision globale, non segmentée de la cité et tous usages confondus.

Inspirés par les villes anglaises, Napoléon III avec Haussmann, Ed. André et Léopold II avec V. Besme, Fuchs, Keilig, ... ont ainsi construit les structures vertes de Paris et Bruxelles. Une profonde réflexion se développe alors tant sur les enjeux urbanistiques (lisibilité, hiérarchie, fonctionnalité, esthétique ...) que sur les questions paysagères

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

GEWONE ZITTING 2009

30 SEPTEMBER 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

betreffende de bescherming en het onderhoud van het bomenerfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

(ingediend door mevrouw Marion LEMESRE (F) en
mevrouw Jacqueline ROUSSEAUX (F))

Toelichting

Het groen en de bomen in het Brussels Gewest hangen onlosmakelijk samen met zijn imago en de levenskwaliteit. De burgers zijn sterk gehecht aan het groene erfgoed, zowel om esthetische redenen als om de bijdrage ervan in de strijd tegen luchtverontreiniging en geluidsoverlast. De recente dreigingen dat er op grote schaal hoge bomen langs onze wegen of in onze parken zouden worden geveld en de omstandigheden waarin die werken werden aangekondigd en voorbereid, hebben het nut van een gedragscode voor het beheer van het bomenerfgoed aangetoond.

De mens, ook de stadsmens, heeft altijd in een groene en vooral boomrijke omgeving gewoond. In de 19^e eeuw, werd de stad evenwel op grote schaal vergroend volgens een gehiërarchiseerd stedenbouwkundig model : wegen van eerste, tweede of derde rang, met elkaar verbonden squares en openbare parken die aldus bijdroegen tot het ontstaan van stadsmodellen volgens een allesomvattende en niet gesegmenteerde visie op de stad en al haar functies.

Geïnspireerd door de Engelse steden, hebben Napoleon III met Haussmann, Ed. André en Leopold II met V. Besme, Fuchs en Keilig aldus de groenstructuren van Parijs en Brussel laten aanleggen. Er werd toen een grondige reflectie gehouden over de stedenbouwkundige uitdagingen (toegankelijkheid, hiërarchie, functionaliteit, esthetiek ...), de

(choix des espèces, souvent nouvelles et donc testées, taille et soin des arbres ...) ainsi que sur la conception de tout un mobilier urbain pour accompagner cette trame verte.

A Bruxelles, aujourd'hui, les 3 espèces les plus connues : marronniers, platanes, tilleuls, constituent le tiers du patrimoine des arbres d'alignement. Environ 12 % des alignements sont constitués de cerisiers. A titre d'exemple, la Région bruxelloise compte 3.600 marronniers, tous répertoriés et numérotés dont une bonne part inscrite dans l'urbanisation de Bruxelles telle qu'elle fut conçue sous le règne du Roi Léopold II. La plupart est donc devenue centenaire et orne parmi les plus belles avenues de Bruxelles, comme l'avenue de Tervuren, le Cinquantenaire, l'avenue Winston Churchill, l'Avenue Albert, l'avenue de Fré, l'avenue Louise, l'avenue Louis Lepoutre, le boulevard Louis Schmidt, la petite ceinture, l'avenue de Meise, le boulevard du Jubilé, l'avenue du Roi, ... ainsi que de nombreux parcs et ronds-points. Mais bien d'autres arbres font la beauté de notre région.

Cette valeur a été confirmée dans le Plan Régional de Développement (PRD) qui recommande de « relier les espaces verts entre eux afin de créer des continuités vertes et d'offrir ainsi au citoyen, où qu'il se trouve en ville, des espaces de vie et de déplacement qui allient à la fois convivialité et sécurité ». Elle a été confirmée ensuite par le PRAS en les comprenant dans les Zones d'intérêt culturel, historique, esthétique et d'embellissement (ZICHEE). La morphologie urbaine, les tracés et les alignements sont, dans une ville, ce qui demeure le plus stable. Ensuite vient la densité bâtie et enfin, en dernier lieu, l'organisation de la circulation.

La morphologie urbaine et le caractère de ses grands axes structurants doivent donc rester le point de départ de toute réflexion sur l'organisation de la circulation et non l'inverse. Les demandes d'abattage de l'avenue Churchill et de l'avenue Albert, notamment, démontrent que ce principe n'est malheureusement pas acquis. Ainsi, sont-ils à l'origine du dépôt d'une proposition de résolution « relative à la protection des arbres de la Région de Bruxelles-Capitale et en particulier des marronniers » qui a suscité un vaste débat en commission d'Aménagement du Territoire et une importante série d'auditions d'experts débouchant sur cette nouvelle proposition de résolution.

Les auditions organisées les 16 et 31 janvier 2008 ont mis en lumière

- l'importance de faire le point sur tous les outils déjà existants (règlements, administrations, documents de référence ...) afin de dégager une vision globale commune, en quelque sorte une Charte de l'Arbre en Ville comme l'a réalisé le Grand Lyon depuis 1990;

landscapskwesties (keuze van de vaak nieuwe en bijgevolg geteste soorten, snoeien en verzorgen van de bomen) en het ontwerpen van stadsmeubilair voor dat groen netwerk.

In Brussel, maken de 3 bekendste boomsoorten – kastanjabomen, platanen en lindebomen – thans een derde van het aantal laanbomen uit. Kersenbomen zijn goed voor ongeveer 12 % van de rijen laanbomen. In het Brussels Gewest, zijn er bijvoorbeeld 3.600 kastanjabomen. Ze zijn allemaal gerepertorieerd en genummerd. Een groot deel ervan werd aangeplant in het kader van de urbanisatie van Brussel zoals die werd opgevat tijdens het koningschap van Leopold II. De meeste kastanjabomen zijn dus meer dan 100 jaar oud en versieren onder meer de mooiste lanen van Brussel, zoals de Tervurenlaan, het Jubelpark, de Winston Churchilllaan, de Albertlaan, de de Frélaan, de Louizalaan, de Louis Lepoutrelaan, de Louis Schmidtdaan, de kleine ring, de Meiselaan, de Jubelfeestlaan, de Koningslaan als ook vele parken en rotondes. Natuurlijk zijn er ook andere bomen die ons Gewest verfraaien.

De waarde van het groen netwerk wordt bevestigd in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP), dat aanbeveelt om de groene ruimten met elkaar te verbinden, met de bedoeling een groen snoer te vormen en zodoende de burger, waar deze zich in de stad ook bevindt, leef- en verplaatsingsruimten te kunnen garanderen die tegelijkertijd gebruiksvriendelijk en veilig zijn. De waarde wordt vervolgens bevestigd door het GBP, dat er gebieden van culturele, historische of esthetische waarde of voor stadsverfraaiing (GCHES) van maakt. De stedelijke morfologie, de tracés en de rijen laanbomen zijn de stabielste componenten van een stad. Daarna komt de bouwdichtheid en, op de laatste plaats, de organisatie van het verkeer.

De stedelijke morfologie en de grote structurerende assen moeten dus het uitgangspunt blijven bij reflecties over de organisatie van het verkeer en niet omgekeerd. De aanvragen voor het kappen van bomen aan de Churchilllaan en de Albertlaan tonen onder meer aan dat dit principe jammer genoeg niet verworven is. Als reactie, werd een voorstel van resolutie « betreffende de bescherming van de bomen, inzonderheid de kastanjabomen, van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest » ingediend. Het voorstel werd uitvoerig besproken door de commissie voor ruimtelijke ordening en heeft geleid tot een groot aantal hoorzittingen met deskundigen, waarna dit nieuwe voorstel van resolutie werd ingediend.

De hoorzittingen van 16 en 31 januari 2008 hebben de aandacht gevestigd op :

- het belang om een stand van zaken op te maken van alle reeds bestaande instrumenten (verordeningen, besturen, referentiedocumenten, ...) om tot een gemeenschappelijke allesomvattende visie te komen, een soort van Handvest van de Boom in de Stad, zoals de stadsgemeenschap van Lyon dat in 1990 heeft gedaan;

- le défi que la Région bruxelloise et les communes devront relever dans les 10 prochaines années concernant la problématique de la conservation, de l’entretien, de l’élagage régulier et du renouvellement des grands alignements d’arbres ainsi que dans les anciens parcs;
 - la nécessité de considérer la morphologie urbaine, les tracés et alignements comme éléments constitutifs les plus durables et de refaire du patrimoine arboré une donnée transversale de tout projet;
 - le besoin de soutenir la recherche fondamentale afin d’encore faire avancer l’arboriculture urbaine, science récente qui évolue en fonction de l’amélioration des méthodes d’investigation notamment sur la partie méconnue parce qu’invisible de la partie racinaire;
 - l’utilité d’établir une plate-forme de concertation et des codes de bonne conduite afin d’harmoniser les interventions entre les différents gestionnaires fédéraux, régionaux et communaux, au niveau du suivi, de l’entretien et de la rénovation, en ce compris l’abattage et la replantation;
 - l’objectif d’établir un plan de gestion à minimum 20 ans, vu le vieillissement du patrimoine arboré, favorisant la biodiversité et prenant notamment mieux en compte ce patrimoine dans l’élaboration des cahiers des charges, l’attribution des marchés publics et le contrôle des chantiers;
 - l’obligation pour les pouvoirs publics, en toutes circonstances, de communiquer et d’agir dans la clarté, de manière à garder la confiance des citoyens, en pleine connaissance de cause.
- de uitdaging die het Brussels Gewest en de gemeenten in de komende 10 jaar zullen moeten aangaan op het vlak van instandhouding, onderhoud, regelmatig snoeien en heraanplanting van de bomen langs de grote lanen en in de oude parken;
 - de noodzaak om de stedelijke morfologie, de tracés en de rijen laanbomen te beschouwen als de duurzaamste componenten en om van het bomenerfgoed opnieuw een transversaal gegeven in elk project te maken;
 - de noodzaak om fundamenteel onderzoek te steunen teneinde de stedelijke arboricultuur, een recente wetenschap die evolueert met de verbetering van de onderzoeksmethoden met name over het onbekende, want onzichtbare deel van het wortelgedeelte, verder te ontwikkelen;
 - het nut om een overlegplatform op te richten en gedragscodes op te stellen om de ingrepen van de verschillende federale, gewestelijke en gemeentelijke beheerders op het vlak van monitoring, onderhoud en vernieuwing, met inbegrip van kappen en heraanplanten, te harmoniseren;
 - het doel om, gelet op de veroudering van het bomenerfgoed, een beheersplan voor minstens 20 jaar op te stellen dat biodiversiteit bevordert en onder meer rekening houdt met het bomenerfgoed bij het opstellen van bestekken, het gunnen van overheidsopdrachten en de controle op de bouwplaatsen;
 - de verplichting voor de overheden om in alle omstandigheden met kennis van zaken en duidelijk te communiceren en te handelen, teneinde het vertrouwen van de burgers te behouden.

Marion LEMESRE (F)
Jacqueline ROUSSEAUX (F)

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

relative à la protection et l'entretien du patrimoine arboré de la Région de Bruxelles-Capitale

Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Considérant que le patrimoine arboré est une caractéristique appréciée de notre ville-région et est une clé importante du développement durable;

Considérant qu'une politique de développement durable doit concilier les missions de service public (mobilité) et la performance économique avec le respect de l'environnement et du patrimoine;

Considérant l'émoi suite aux annonces successives d'abattage massif et les circonstances entourant celles-ci;

Considérant que la morphologie urbaine et le caractère de ses grands axes structurants arborés doivent rester le point de départ de toute réflexion sur l'organisation de la circulation et non l'inverse;

Considérant que le patrimoine vert de la Région participe grandement à la qualité de l'air dans celle-ci, à la lutte contre la pollution sonore et au maintien en ville de mammifères, d'oiseaux et d'insectes utiles;

Considérant la valeur esthétique et patrimoniale exceptionnelle de ces artères plantées d'arbres d'alignement confirmée par le PRAS en zones d'intérêt culturel, historique, esthétique et d'embellissement (ZICHEE);

Considérant la multiplicité des décisionnaires et gestionnaires de ce patrimoine arboré en Région bruxelloise;

Rappelant que l'élagage et l'entretien des arbres doivent être prévus en fonction des normes de développement propres à chaque espèce et doivent être exécutés dans les règles de l'art;

Rappelant que les arbres malades peuvent être soignés et que leur abattage ne doit être considéré qu'en ultime recours en cas de perte de stabilité et de dangerosité avérée, confirmée par une méthodologie précise intégrant notamment un test de résistance mécanique du bois;

Demande au Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale :

- de reconnaître le caractère exceptionnel des marronniers et autres espèces d'arbres de prestige sur l'ensemble des

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

betreffende de bescherming en het onderhoud van het bomenerfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement,

Overwegende dat het bomenerfgoed een kenmerk van ons stadsgewest is dat naar waarde geschat wordt en een belangrijke sleutel in de duurzame ontwikkeling vormt;

Overwegende dat een beleid van duurzame ontwikkeling de opdrachten inzake openbare dienstverlening (mobiliteit) en de economische efficiëntie moet verzoenen met het leefmilieu en het erfgoed;

Gelet op de commotie na de opeenvolgende aankondigingen van het omhakken van bomen op grote schaal en de omstandigheden waarin die gedaan werden;

Overwegende dat de stedelijke morfologie en het karakter van de grote structurende en met laanbomen afgezoomde stedelijke lanen het uitgangspunt moeten blijven van elke gedachtewisseling over de organisatie van het verkeer en niet omgekeerd;

Overwegende dat het groene erfgoed van het Gewest sterk bijdraagt tot de gewestelijke luchtkwaliteit, de strijd tegen de geluidshinder, het behoud van zoogdieren, vogels en nuttige insecten in de stad;

Gelet op de uitzonderlijke esthetische en erfgoedwaarde van deze assen met laanbomen, wat door het GBP bevestigd wordt via de gebieden van culturele, historische, esthetische waarde en/of voor stadsverfraaiing (GCHES);

Gelet op het veelvoud aan beslissers en beheerders inzake het bomenerfgoed in het Brussels Gewest;

Eraan herinnerend dat het snoeien en het onderhoud van de bomen moet gebeuren op basis van de specifieke groeieigenschappen van iedere soort en volgens de regels van de kunst;

Eraan herinnerend dat de zieke bomen verzorgd kunnen worden en enkel in noodgevallen omgehakt mogen worden als ze niet meer stabiel zijn en een gevaar vormen, wat bevestigd moet worden via een precieze methode waarbij met name gebruik gemaakt wordt van een test voor de mechanische weerstand van het hout;

Verzoekt de Brusselse Hoofdstedelijke Regering :

- het uitzonderlijke karakter te erkennen van de kastanjebomen en andere prestigieuze boomsoorten langs alle

- grands axes de la Région et des communes, dans nos parcs et autres lieux, et comme faisant partie de notre patrimoine historique, esthétique, écologique à préserver et à maintenir sauf à justifier de la nécessité d'abatage en raison de l'état sanitaire et de la dangerosité de ces arbres;
- d'établir une plate-forme de concertation et des codes de bonne conduite afin d'harmoniser les interventions entre les différents gestionnaires fédéraux, régionaux et communaux, expliquant notamment les besoins du matériel végétal, son respect et les mesures à prendre en cas de chantier;
 - de soutenir, notamment, l'Association Bruxelloise des Gestionnaires de Plantations (ABGP) dans cette action de concertation et de coordination ainsi que dans ses missions de conscientisation des maîtres d'ouvrage et entrepreneurs et de formation continuée des agents;
 - de renforcer les prescrits et exigences des cahiers des charges dans l'attribution des marchés publics en matière de travaux publics se déroulant à proximité des arbres;
 - d'augmenter le nombre de contrôleurs de chantiers tant à l'AED qu'à l'IBGE;
 - de soutenir la recherche fondamentale dans le domaine de l'arboriculture urbaine en particulier concernant l'analyse et la protection du système racinaire de l'arbre;
 - dans les zones critiques, de faire procéder par un organisme indépendant de toute pression à l'analyse phytosanitaire des arbres selon une méthodologie rigoureuse intégrant un diagnostic visuel, de stabilité et de vitalité de manière à permettre un suivi et à fournir une argumentation objective et indépendante en cas de renouvellement imposé par la dangerosité et le dépérissement de l'arbre;
 - de ne délivrer les permis d'urbanisme ou visant l'abatage des arbres dans la Région de Bruxelles qu'après concertation avec les communes et s'ils sont intégrés dans un plan de gestion global prévoyant une planification de renouvellement du patrimoine arboré à grande échelle à court et à long terme (par exemple sur 20 ans) sur la base de l'état sanitaire des arbres; l'abatage immédiat ne concernerait que des cas particuliers pour respecter les mesures de sécurité;
 - de concilier développement des transports et rénovation des voiries en imposant, notamment, à des organismes tels que la STIB d'intégrer leurs projets dans le plan de gestion global;
- grote lanen van het Gewest en de gemeenten, in onze parken en op andere plaatsen, en te erkennen dat die deel uitmaken van ons historisch, esthetisch en ecologisch erfgoed dat gevrijwaard en bewaard moet worden, tenzij de noodzaak van het omhakken aangetoond wordt omdat de bomen ziek zijn en een gevaar vormen;
- een platform voor overleg op te richten en een gedragscode op te stellen om de interventies van de verschillende federale, gewestelijke en gemeentelijke beheerders te harmoniseren en waarin uitleg verschaft wordt over de eisen die het groen stelt, het respect voor het groen en de te nemen maatregelen in het kader van een bouwplaats;
 - met name de Brusselse Vereniging voor Plantsoenbeheerders (BVPB) te steunen bij die actie van overleg en coördinatie alsook bij haar initiatieven om de bouwheren en de aannemers te sensibiliseren en de personeelsleden voortduren bij te scholen;
 - de voorschriften en de vereisten in de bestekken in het kader van de gunning van overheidsopdrachten voor openbare werken in de buurt van bomen te verstrengen;
 - het aantal controleurs van bouwplaatsen uit te breiden, zowel bij het BUV als bij het BIM;
 - het fundamenteel onderzoek in stedelijke arboricultuur te steunen, in het bijzonder wat betreft de analyse en de bescherming van het wortelstelsel van de boom;
 - in de kritieke gebieden, een fytosanitaire analyse te laten uitvoeren door een orgaan waarop geen druk uitgeoefend wordt, volgens een strikte methodologie waarbij een visuele diagnose en een diagnose van de stabiliteit en de vitaliteit uitgevoerd worden die een monitoring mogelijk moeten maken en die objectieve en onafhankelijke argumenten naar voren moeten brengen ingeval vervanging noodzakelijk is omdat een boom een gevaar is of dreigt af te sterven;
 - de stedenbouwkundige vergunningen of de vergunningen voor het omhakken van bomen in het Brussels Gewest pas af te geven na overleg met de gemeenten en op voorwaarde dat ze opgenomen zijn in een algemeen plan voor de vernieuwing van het bomenerfgoed op grote schaal op korte en lange termijn (bijvoorbeeld 20 jaar) op basis van de gezondheidstoestand van de bomen; het onmiddellijke omhakken zou slechts in bijzondere gevallen – om veiligheidsredenen – mogen gebeuren;
 - de ontwikkeling van het transport en de renovatie van de wegen met elkaar te verzoenen door met name aan instellingen zoals de MIVB op te leggen dat zij hun projecten in het algemeen beheersplan moeten verwerken;

- d'imposer le respect des règles de l'art notamment dans le cadre des soins aux arbres tels que tailles, traitement des maladies ou encore réalisation des fosses pour les nouvelles plantations;
 - de procéder à une réflexion tenant compte de l'ensemble des objectifs ci-dessus sur la base du plan de gestion global basé sur l'état sanitaire des arbres au sein d'une commission regroupant les diverses tendances représentées au Parlement régional, les représentants des communes et des instances ou associations concernées, en vue de fixer les lignes de force déontologiques. Des concertations devraient être organisées régulièrement de manière à analyser le plan de gestion global et ses adaptations inévitables au cours du temps. Un transfert de l'information vers les habitants et l'intégration de leurs souhaits contribueront à créer un esprit d'harmonie entre la nature, les souhaits de vie du citoyen et les nécessités économiques de la Région.
- de naleving van de regels van de kunst op te leggen, met name in het kader van de verzorging van de bomen, zoals het snoeien, behandeling van ziektes of het graven van putten voor nieuwe bomen;
 - een gedachtewisseling te houden over alle bovenvermelde doelstellingen op basis van een algemeen beheersplan uitgaande van de gezondheidstoestand van de bomen in een commissie met de verschillende partijen van het gewestparlement, de vertegenwoordigers van de gemeenten en betrokken instanties of verenigingen, om de deontologische krachtlijnen vast te stellen. Er moet ook regelmatig overleg georganiseerd worden om het algemeen beheersplan te analyseren alsook de onvermijdelijke aanpassingen ervan in de loop van de tijd. Overdracht van informatie ten behoeve van de bewoners en respect voor hun wensen zullen bijdragen tot een geest van harmonie tussen de natuur, de wensen van de burger en de economische behoeften van het Gewest.

Marion LEMESRE (F)
Jacqueline ROUSSEAUX (F)

